

Krisna Mulvaney megtestesülése¹

Wohl auf, gyerünk, ma a csapat
Templomba menetel.
Fiúk: akinek nincs lova,
Az lopjon egyet el!

Csak áhítattal, ne feledd,
Ez itt egy Gottes haus
Du, Conrad, auf der pad, siess,
Schenkeld a whiskey-t aus!
(Hans Breitmann: Lovon a templomba)²

Hol volt, hol nem volt, valahol Angliától nagyon messze, élt három férfi, akik olyan erősen szerették egymást, hogy sem férfi, sem nő nem tudott közibük férközni. Pallérozott modorúnak jóindulattal sem voltak nevezhetők, s a tisztességes polgárok még a lábtörőjükre sem engedték volna oda őket, merthogy történetesen Ófelsége hadseregének közkatonái voltak, és a mi haderőnk közkatonáinak nem sok ideje jut az önművelésre. Az a feladatuk, hogy makulátlanul tisztán tartsák magukat és a felszerelésüket, hogy tartózkodjanak a feltétlenül szükségesnél gyakoribb lerészegedéstől, hogy engedelmességedjenek feljebbvalóiknak, és hogy háborúért fohászkodjanak. Az én barátaim mindezen kötelessége-

1 „The Incarnation of Krishna Mulvaney”. *Life’s Handicap*. Harmondsworth: Penguin Books, 1988. 31-55. A jegyzetekhez felhasználtam P. N. Furbank jegyzeteit, illetve John McGivering jegyzeteit (http://www.kipling.org.uk/rg_krishnamulv_notes.htm).

2 *Hans Breitmann’s Ballads*: a német származású amerikai Charles Godfrey Leland (1824-1903) 1857-es komikus verseskötete, amely tört. angolsággal, németes kiejtéssel, az angol szövegbe német szavakat és kifejezéseket illesztve meséli el a német-amerikai Breitmann lovaskapitány kalandjait az amerikai polgárháborúban (az északi oldalán), majd később a francia-porosz háborúban. Breitmann sok tekintetben emlékeztet Mulvaneyra: bátorságát elsősorban a nyereségszerzés reménye ébreszti fel, és nem veti meg az italt. Kipling egyik kedvence volt. A vers eredeti címe „Breitmann’s Going to Church”, vagyis „Breitmann templomba megy”. A komikus ballada alapszituációja hasonló Kipling elbeszéléséhez: Breitmann, aki épp egy igen szigorú laktanyában él, tudomást szerez egy templom pincéjében elrejtett whiskeykészletről, és embereivel nekiindul. Kipling erősen átköltötte a sorokat (az első négy sort például több versszak választja el az utána következő soroktól). Az eredeti:

„Wohlauf mine pully cafaliers,
Ve’ll ride to shoorsh to-day,
Each man ash hasn’t cot a horse
Moost shteal von, rite afay
[...]
Pe referent, men – rememper
Dis ish a Gotteshaus –
Du Conrad – go along de aisles
Und schwenk de Whiskey aus!”

iknek maradéktalanul eleget tettek, sőt, saját szakállukra olyan harci cselekményeket is kezdeményeztek, amelyek nem szerepeltek a Katonai Rendtartásban. Sorsuk Indiába vezérelte őket, amely nem nevezhető aranyországnak, még ha a költők így énekelték is meg. Az emberek itt szerfölött gyorsan hálnak, azoknak pedig, akik élve maradnak, számos és különös viszontagságban van részük. Nem hinném, hogy barátaim sokat törődtek volna a Kelet társadalmi vagy politikai aspektusaival. Részt vettek egy jelentéktelennek nem nevezhető háborúban az északi határvidéken, egy másikban nyugati határainkon, és egy harmadikban valahol Észak-Burmában. Aztán az ezredük az újoncozás miatt egy helyben állomásozott, és a katonai helyőrség határtalan egyhangúsága lett az osztályrészük. Reggel és este is ugyanazon a poros kiképzőtéren gyakorlatoztatták őket. Fel és alá meneteltek ugyanazon a poros és fehér útszakaszon, ugyanabba a templomba és italmérésbe jártak, ugyanabban a kimeszelt falú, barakknak nevezett istállóban éltek, s mindezt két hosszú éven keresztül. Ott volt Mulvaney, ő volt a minden hájjal megkent apafigura, aki sokféle ezredben szolgált már Bermudától Halifaxig, tapasztalt hadfi, csupa sebhely, vakmerőség és lelemény, és istenfélő periódusaiban páratlan katona. Hozzá fordult segítségért vagy vigasztalásért egy majdnem kétméteres, tagbaszakadt, lomha yorkshire-i katona, az észak-angol lankák szülőtte, a kies völgyek fia, aki neveltetését főképpen a yorki vasútállomás háta mögött, a fuvaroskocsik között szerezte. Learoyd volt a neve, erényei közül pedig a legnagyobb az a birkatürelem, amely segítségére volt, hogy ő kerüljön ki győztesen a verekedésekből. Hogy Ortheris, a foxterrierképű londoni vagány hogyan lett tagja a triónak, az olyan mélységes rejtély, hogy még ma sem találok rá magyarázatot.

64

– Mindég hárman vótunk – mondogatta Mulvaney. – És Jézus koporsójára mondom, hogy hárman is leszünk, amíg csak a szógálat tart. Így van ez jól.

Önmagukon kívül semmilyen társaságra nem vágytak, és meggyűlt a baja bárkinek, aki az ezredből vitába szállt velük. A testi erőszak lehetősége Mulvaney és a yorkshire-i esetében eleve ki volt zárva, ha pedig valaki Ortherisbe kötött bele, kitétte magát a másik kettő együttes támadásának, ami még öt embernek is sok lett volna. Így aztán vígan éltek így hármasban, megosztva egymással italon, dohányon és pénzen, a jó és a balszerencsén, csatákon és életveszélyen, az életen és a boldogság esélyein, a dél-indiai Kalikuttól az északi Peshavárig.

Noha nem az én érdemem, mégis úgy hozta a jó sorsom, hogy bizonyos mértékig a barátságukba fogadtak – Mulvaney kezdettől fogva, rokonszenvént nem rejtve véka alá, Learoyd vonakodva és duzzogva, Ortheris pedig gyanakvóan. Ő úgy tartotta, hogy a vöröskabátosokkal senki ne kvaterkázzon, aki nincs a seregben.

– Mindenki a maga fajtájával – mondta. – Én katona vagyok, ő meg civil, a fenébe is. A természet ellen való, punktum, ezzel vége.

De mégsem volt vége. Fokozatosan mindannyian felolvadtak, s az olvadás során többet meséltek nekem az életükről és kalandjaikról, mint amit valaha is módodom lesz megírni.

Eltékintve most az egyéb körülményektől, ez a történet a Keserves Szomjúsággal kezdődött, amely a dolgok Első Okainak kezdetén található. Soha nem láttak még ehhez fogható szomjúságot – ezt Mulvaneytől tudom. Nagyon lázadoztak a kényszerű erényesség ellen, de csak a sokoldalú tehetséggel megáldott Ortheris járt sikerrel, aki rövid kirándulást tett a helyőrségen kívül és ellopta

egy civil kutyáját –, *videlicet*, olyasvalakiét, akinek kilétéről Ortherisnek fogalma sem volt, csak abban volt biztos, hogy nem a hadsereg kötelékébe tartozott. Nos hát az a civil személy alkalmasint nem sokkal azelőtt házasodott be az ezredparancsnok családjába, így aztán onnan érkezett a heves tiltakozás, ahonnan Ortheris a legkevésbé várta. Végül arra kényszerült, hogy nevetségesen alacsony haszonnal adjon túl az apró termetű terrieren, amelyhez hasonlóan ígéretes ebet pedig aligha ékesített még nyakörv. Az eladásából származó bevétel alig fedezte egy szerény kiruccanás költségeit, amelynek végén Ortheris az őrszobán találta magát. Végül is megúszta egy szigorú megrovással és néhány óra alaki kiképzéssel. Nem véletlenül híresztelték róla, hogy „a legjobb méreten aluli katona” az ezredben. Mulvaney hittételei közül ugyanis, amelyekre társait is megtanította, a tisztaság és rátermetség volt a legelső:

– Aki koszos – mondogatta –, azt akkor is becsaklizzák a fogdába, ha remeg a térgye, ha meg elhagyta az egyik fuszeklijét, mán mehet is a hadbíró-ság elibe. De a tiszta és rendes katona, aki díszére válik az ezredjének, aki suvikszolja a gombjait és viasszal keni a kabátját, akinek makkulálatlan a felszerelése, nohát az a katona, mán ha nem csinál valami nagy butaságot, azt teszi, amihez csak kedve tartja, ha akarja, leihassa magát akár a sárga földig. Na lássa, ezér' jó derék katonának lenni.

Egy alkalommal együtt üldögéltünk távol a laktanyától, egy kiszáradt vízfolyás árnyas medrében, ahol csak az esős évszakban volt víz. Mögöttünk sűrű bozót, amelyben állítólag sakálok, pávák, az északkeleti tartományok szürke farkasai, és olykor-olykor Közép-Indiából elcsatangolt tigrisek éltek. Előttünk a laktanya csak úgy izzott a perzselő napsütésben; oldalt pedig a Delhibe vezető széles út két fele futott.

A bozót juttatta eszembe, milyen jól tette Mulvaney, hogy korábban egynapos eltávozást kért, és egy kis vadászkirándulásra indult. A páva Indiaszerte szent madár, s aki csak egyet is elpusztít, azt kockáztatja, hogy a legközelebbi falu lakói meglincselik. Mégis, amikor Mulvaney legutóbb kiruccant, valahogy úgy intézte, hogy a helyi vallási érzékenység legkisebb sérelme nélkül hat pompás pávabőrrel tért vissza, amelyeket jó haszonnal eladott. Úgy tűnt, most is lehetséges –

– Ugyan mit ér elindulni ital nélkül? Az út tiszta por, oszt úgy beleeszi magát a torkomba, hogy ölni tudnék – panaszkodott Mulvaney, és szemrehányóan nézett rám. – A páva farkát is csak akkor tudod elkapni, ha utánafutol. Meg aztán hogy tudna az ember futni, ha csak vizet iszik – hozzá ezt az őserdei vizet?

Ortheris alaposan fontolóra vette a kérdés minden vonatkozását. Miközben beszélt, elgondolkodva rágcsálta pipáját:

„Menj hát, s térj meg dicsón majd
Clusium királyi sarja;
Lógasd fel Róma pajzsait
a rohadt templomfalakra”³

3 Ortheris meglehetősen szabadosan költi át Thomas Babington Macaulay „Horatius” című 1842-es elbeszélő költeményének egyik versszakát.

„Go forth, go forth, Lars Porsena;
Go forth, beloved of Heaven;
Go, and return in glory
To Clusium's royal dome;

– Szerintem menjél – folytatta –. Magadat aligha lövöd agyon – amíg van rá esély, hogy valami itókára lelsz. Learoyd meg én majd otthon maradunk és ügyelünk, ha valami történik. De te csak indulj azzal a mordállyal és fogj egy pár pávát vagy akármit. Egynapos eltávot gyerekjáték szerezni. Na gyerünk, indulj már, lőjél pávát vagy amit akarsz!

– Jock – fordult Mulvaney Learoyd felé, aki félálomban üldögélt az árnyékos vízmosásban. Lassan tért magához.

– Hát asszem, Mulvaney, hogy mennyé’ – mondta végül.

Mulvaney pedig ment, miközben az írek folyékonyágával és a kaszárnyalakók tömörségével átkozta társait.

– Jól jegyezzétek meg – mondta, miután megkapta az eltávozt és megjelent a legócskább ruhájában, kezében az ezred vadászmordályával –. Jól jegyezzétek meg, te, Jock, meg te is, Ortheris, hogy akaratom ellenére megyek – csak azér’, hogy a kedvetekbe’ járjak. Mán nem mintha szerintem bármi teje vóna annak, hogy pávakokasokra durrogatok itt átabotába ebbe’ a pusztaságba’; úgyis tudom, hogy maj’ lefekszek valahol oszt ott halok meg szomjan. Fogjak nektek pávakokast, tohonya léhűtők – aztán meg maj’ feláldoznak a parasztok – Piha!

Roppant mancsával a levegőbe csapott, és elment.

Szürkületkor, jóval a kijelölt idő előtt, üres kézzel és fülig mocskosan tért vissza.

– Pávakokas? – érdeklődött Ortheris a kaszárnyaasztal biztos menedékéből, amelyen keresztbe vetett lábbal ült és a pipáját szívta. Learoyd mélyen aludt a piccsén.

– Hé, Jock – kérdezte Mulvaney válasz helyett, miközben igyekezett felrázni az alvót. – Jock, tudol verekedni? Fogol verekedni?

A szavak jelentése nagyon lassan jutott el a még félig alvó Learoydhoz. Megértette – aztán újra megértette –, mit is jelenthetnek. Mulvaney vadul rázta, miközben a szobában a többiek a hasukat fogták neveltükben. Végre kitört a háború a hármas szövetségben – háború, szakadnak a baráti kötelékek!

A kaszárnyaetikett szabályai igen szigorúak. A félreérthetetlen kihívást félreérthetetlen válasznak kell követnie. Szigorúbban köt ez a kötelék, mint a kipróbált barátságé. Mulvaney még egyszer megismételte a kérdést. Learoyd a rendelkezésére álló egyetlen módon válaszolt rá, s ezt olyan gyorsan tette, hogy Mulvaneynek alig volt ideje elhajolni az ütés elől. A nevetés erősödött. Learoyd zavarodottan nézte barátját, aki maga sem volt kevésbé zavarodott. Ortheris leesett az asztról, mert világa összeomlóban volt.

– Gyertek ki! – parancsolta Mulvaney, s miközben a szoba virágos kedvű lakói arra készültek, hogy kövessék, ő megfordult és bőszen azt mondta: –

And hang round Nurscia’s altars
The golden shields of Rome.”

Macaulay verse népszerű hősi költemény volt, amelynek cselekményét Liviusól vette (*Róma története*, II. ix-x). Az utolsó római királyt, a zsarnok Lucius Tarquinius Superbust elűzte a város, s az etruszk származású uralkodó az etruszok királyánál, a Nursciában székelő Lars Porsenánál kért menedéket. Lars Porsena hadsereggel indult Róma ellen, s a vers középpontjában ennek az ostromnak a leghíresebb mozzanata áll: Horatius Cocles két társával egészen addig védte a Tiberis hídját, amíg azt a többiek le nem rombolták mögötte. Az átköltött versszak eredetijében épp a rómaiak ellen harcba induló Lars Porsenát buzdítják az etruszk bölcsek.

Máma este nem lesz verés – hacsak valaméköttök nem kér belőle. Aki kér, győjön utánam.

Senki nem mozdult. Ők hárman kimentek a holdfénybe, miközben Learoyd egyenruhájának gombjaival babrált. A gyakorlótér elhagyatott volt, kivéve néhány eliszkoló sakált. Féktelen indulatában Mulvaney egészen a nyílt térség közepéig vitte magával a másik kettőt, mielőtt Learoyd megpróbált felé fordulni és folytatni a társalgást.

– Nyugodjál már! Az én hibám vót, hogy egyből a közepibe vágtam, Jock. Előbb el kellett vóna magyarázni; de Jock, drága barátom, mondjad igaz lelkedre: készen állsz a legfájintosabb verekedésre, mióta világ a világ? Jobb, mint ha velem verekednél. Gondold meg azér', mielőtt felelsz!

Learoyd, aki most zavartabb volt, mint addig, két-három fordulatot tett, megtapogatta a karját, próbaképpen rúgott egyet, és így válaszolt:

– Ja, jöhet. – Hozzászokott, hogy egy felsőbbrendű elme parancsára vakon harcba indul.

Ezután leültek, s miközben a többiek messziről figyelték őket, Mulvaney e – nem kevés – szavakkal fedte fel szándékait:

– Követtem az ostoba terveteket, kimentem az úttalan sivatagba a kaszárnyán túl. Ott aztán összetalálkoztam egy jámbor hindusztánival, aki az ökrösszekerén ült. Biztos vótam benne, hogy örömet elvinne egy darabon, így aztán fogtam és felpenderültem a szekérré.

– Te lusta, feketehajú disznó – mondta vontatottan Ortheris, aki hasonló körülmények közt ugyanezt tette volna.

– Hát nem mondom, jól tettem. Az a szerecsenyember sok mérföldnyire elvitt – egész az új vasútvonalig, amit most építenek a Tavi folyó mögött. „De én ezen a szekéren csak szemetet és földet viszek” – mondja nekem olyan fél-szegformán újra meg újra, csak hogy megszabaduljon tőlem. „Föld vagyok én is” – mondom neki, – „de még nálam szárazabb földet sose szállítottál.” Aztán meg elaludtam, oszt világomat se tudtam, amíg oda nem ért a vasúti tötéshez, ahol a kulik a sarat tornyozták. Nem sokat mondok, de volt ott vagy kétezer is belőlük – ezt jól jegyezték meg. Egyszerre csak csengőt hallottam, oszt szaladott mindegyik a nagy barakkhoz, ahol a bérjüket kapták.

„– Hun van a fehér ember, a vezető?” – kérdezem a szekeresestől.

„– Benn a barakkban – mondja –, tambollát csinál.”

„– Hogy mit?” – kérdezem.

„– Tambollát – aszondja. – Te vesz jegy, ő elvesz pénz. Te nem kap semmi.”

„– Hohó! – mondom erre –, te, sötétség és bűn félbevezetett gyermeke, a kurtúrállott és felsőbbbrangú emberek ezt úgy híjják, hogy tombola! Na vigyél hát oda ahhoz a tombolához, bár hogy mi a fészkes fenét csinál egy tombola ilyen messzire onnét, ahun lakik – mikor a jótékonyági kirakodóvásár van Karácsonkor, oszt az ezredesné ott vigyorog az ozsonnásasztal mögött –, aztat fel nem foghatom.”

Ezzel odavitt a barakkhoz, láttam, hogy fizetésnapjuk vót a kuliknak. A bérjük ott vót az asztalon egy nagy derék vereshajú ember előtt, akkora, mint egy tenyészbika, hosszába megvolt vagy hét láb, széltibe vagy négy, hozzá három láb vastag, az ökle meg mint a zaboszsák. Úgy fizette kifele a kulikat, mint a parancsolat, de megkérdezte mindet, hogy nem-e akar tombolázni, mirefel mind aszondja, hogy akar, persze hogy. Erre a vereshajú levont a bérjükből a rend szerint. Mikor mindet kifizette, teletömött egy szivardobozt olyan ágyúcsőbe va-

ló rongyokkal, oszt szétszórta az egészet a kulik között. Hát mit mondjak, a kulik nem voltak hasra esve a mutatóványától. Az egyik, amék ott áll mellettem, felvesz a fődről egy fekete rongyot, oszt kiabálja, hogy „Nálam van!”

„– Vájlék egészségedre” – mondom. A kuli előrement a nagy derék vereshajú emberhez, aki félrehúzott valami ruhafélét: hát mögötte vót a legfényesebb, legpuccosabb hordszék, amit valaha láttam, tele rubinttal meg drágakővel meg porcelláttal, meg mindenféle ördöngösséggel.

– Hordszék! Haggyál mán. Gyaloghintó volt az. Hát még egy gyaloghintót sem tudsz felismerni?⁴ – kérdezte Ortheris megvetően.

– Én hordszéknek nevezem, és úgy is fogom, kicsi katona – folytatta az ír. – Csudás egy hordszék vót az: a bélése rózsaszín selyem, az ablakain rózsaszín selyemfirhang.

„– Tessék” – mondja a kuli, és vigyorog, de mintha nem merne egészen.

„– Hasznát tudod venni?” – kérdi a vereshajú.

„– Nem – mondja erre a kuli –, odaajándékozom az úrnak.”

„–Én pedig köszönettel elfogadom az ajándékot” – mondja a vereshajú; erre az összes kuli veszett ordítózásba kezd, amolyan vidám zsvajnak lehetett az szánva, oszt mentek is vissza kubikolni, én meg ottmaradtam a barakknál. A vereshajú észrevett, mire egész elkékült a feje a hájas nyakán.

„– Mit keres maga itt?” – kérdi. Mire én:

„– Csak egy állóhelyet. De az is lehet, hogy valami olyasmit, amiből magának sose volt egy csepp se: egy kis jómodort, maga tombolázó anyaszomorító” – mer’ azt csak nem hagyhattam, hogy sértegetssék a mundért.

„– Kifelé innen – mondja nekem. – Az építkezésnek ezt a részét én felügyelem.”

„– Én meg magamat felügyelem – mondom –, és úgy tűnik, maradok egy darabig. Aztán sokat tomboláznak errefelé?”

„– Magának ahhoz mi köze?” – kérdezi.

„– Nekem semmi – mondom –, de magának annál több lehet. Le merném fogadni, hogy a fél jövedelme abbul a hordszékből van. Mindég így kisorsolja?”

Oda is mentem egy kulihoz, hogy kikérdezzem. Hát, fiúk, a vereshajút Dearsleynek híják, és van mán vagy kilenc hónapja, hogy minden fizetésnapkor kisorsolja azt a régi hordszéket. Az építkezésen – úgy értve, az ő szakaszán – minden hónapba’ egyszer mindegyik kuli vesz egy jegyet, mer’ máskülönben szedhetik a sátorfájukat. De mindegyik, amék megnyeri, vissza is adja neki, mer’ ahhoz túl nagy, hogy elvigye onnét, Dearsley meg feszt kirúgná azt, aki megpróbálná eladni. Elég az hozzá, hogy ennek a zsvány Dearsleynek a tombolából annyi pénze lett, mint annak a Roshusnak vót.⁵ Lássátok, micso-da szégyen? A hadseregnek Indiában az a dőga, hogy ótalmazza ezeket a nyomorult kulikat, hogy ha kell, a saját keblin táplálja őket! Mos’ meg tessék: itt van kétezer kuli, akiket minden hónapba’ megrövidítenek!

4 A hordszék (*sedan chair*) szerényebb alkotmány, általában ketten cipelik. A gyaloghintó (*palanquin*) minden tekintetben fényűzőbb, díszesebb, és hat hintóvivő cipeli. Az egyébként hindusztáni eredetű angol szó a keleti fényűzés asszociációit ébreszti.

5 Quintus Roscius sikeres római komikus színész volt, az ő angolosan eltorzított neve szerepel itt. Az utalás minden bizonnyal egy William Henry West Betty nevű angol gyerekszínészre vonatkozik (1791-1874), aki nagy vagyont szerezve vonult vissza a színészetől, és „Young Roscius”-nak („ifjú Roscius”) is nevezték.

– Fenébe a kulikkal. Megvan még a szék? – kérdezte Ortheris.

– Várjatok. Miután kiokumláltam ennek a Dearsleynek a fertelmes és halatlan szélhámosságát, haditanácsot tartottam. Közbe' ő meg váltig szórta rám a szitkokat, hogy jól belehergelsen egy verekedésbe. Hanem kutya legyek, ha az a hordszék törvény szerént akármilyen munkavezető lehet. Valami király vagy királynő széke az. Tele van arannyal meg selyemmel, meg mindenféle finom szövetekkel. Hát, fiúk, tudjátok, hogy én nem szokok szemet húnyni a galádságok fölött – öreg vagyok én mán ahhoz –, de – szóval mán kilenc hónapja nála van, és nyikkanni se merne, ha elvonnék tőle. Csak öt mérföldre van, na jó, hatra –

Hosszú szünet állt be, vidáman vonítottak a sakálok. Learoyd feltúrte az ingujját az egyik karján, és a holdfényben szemügyre vette a látványt. Aztán biccentett, félig önmagának, félig a barátai felé. Ortheris alig bír megülni az elfojtott indulattól.

– Gondoltam, hogy belássátok a dolog méltányosságát – mondta Mulvaney. – Bátorkodtam a vereshajúnak is megemlíteni. Ő egyenest a közepibe vágott volna, gyalogosan, lovon, puskával –, de hát ez mind csak hiábavaló vót, lévén hogy nem vót semmi, amivel elvihettem vóna azt a masinát.

„– Mára nem fogok magával összevitkozni – mondtam neki –, de maj' máskor, Mister Dearsley, maga tombolások gyöngye, jó hosszan eldiskurálunk a dologról. Nem vall nagy bölcsességre, ha elveszük a szerecsenyektől a nehéz munkával megkeresett járandóságukat, és ha nem csal a szemem – a szekeresül hallottam –, maga éppenséggel ezt teszi mán vagy kilenc hónapja. De én nem vagyok igazságtalan ember – mondom neki –, és szemet húnynok fölötte, hogy azt a pamlagot az aranyozott tetejével nem törvényes úton-módon szerezte – na, erre olyan ződ lett a képe, mint az uborka, rögtön tudtam, hogy itt valami suskus van –, hogy nem törvényes úton-módon szerezte. Hajlandó vagyok elrendezni a dógot az e havi nyereségér' cserébe.”

– Ejha! Nahát! – Learoyd és Ortheris kommentárjai.

– Az a Dearsley meg csak kihítta a sorsot – folytatta Mulvaney, komoran ingatva a fejét. – Olyan cifrákat még a pokolba se hallottak. Itt görbüljek meg, ha nem nevezett rablónak! Engem! Mikor én csak meg akartam menteni attul, hogy folytassa a gonosztetteit, intelemnek szántam – hisz egy embernek, ha van lelkiismeretje, az intelem megváltozthassa még az élete sorát is.

„– Nem az én tisztem aztat megmondani, Mister Dearsley, hogy maga micsoda, de szavamra mondom, megszabadítom a csábítástul, ami abba' a hordszékbe' van elbújtatva!”

„– Azért meg kell verekednünk – mert tudom, ahhoz nem lesz mersze, hogy bárkinek bejelentse.”

„– Megverekszünk – mondom neki –, de nem máma, mer' mostan étel, ital nélkül legyengültem erősen.”

„– Hallja, azért maga is jó firma – mondja Dearsley, oszt közbe végigmért tetőtől talpig. – És jó kis verekedés lesz. Most egyen és igyon, aztán menjen isten hírvél.”

Adott hideg szózott birkasültet, meg whiskyt – jó whiskyt –, aztán diskurálunk még erről-arról egy darabig.

„– Ezek után – mondom neki – nem lesz könnyű elkonfiskálnom azt a bútorarabot, de hát az igazság az igazság.”

„– Még nem vette el – mondja. – Közben lesz még egy verekedés.”

„– Lesz hát – mondom –, és jó kis verekedés lesz. Ezér’ a vacsoráér’ az ezred krémjit kapja, prima minőséget.”

Aztán meg jöttem hozzátok, ahogy a lábam bírta. De vigyázatok, tartsátok a szátokat! Elmondom, hogy lesz: holnap hárman odamegyünk, ő meg választhat, hogy velem vagy Jockkal akar verekedni. Jock becsapós, mert szemre csupa háj, és lassú a mozgása. Én meg szemre csupa izom vagyok, és fűrgén is mozgok. Úgy számítom, hogy az a gazfickó Dearsley nem akarja velem összeakasztani a bajuszt; úgyhogy Ortheris meg én maj’ vigyázunk, hogy meglegyen a fair play. Jock, jól figyelj, nagy verekedés lesz – elsőrangú ínyencfalat, habbal a tetején. Aztán ha vége, hárman kellünk majd – mer’ Jocknak fájni fog mindene –, hogy elvigyük a hordszékét.

– Gyaloghintót – ez volt Ortheris hozzáfűznievalója.

– Fene bánja, micsoda, csak vigyük el onnét. Közel s távol ez az egyetlen darab, amin jó árér’ túladhatsz, és ingyér a mienk lehet. Aztán meg, egy verekedés nem nagy dolog. Ő bectelenül rabolta ki a szerecsenyeket. Mi becsülettel raboljuk el tőle a hordszékét, cserébe a whiskyért, amékkal megkínált.

– De mi a fészkes fenét csinálunk azzal a vacakkal, ha a mienk lesz? A hordszékek akkorák, mint egy ház, és marha nehéz túladni rajtuk, ahogy McCleary mondta, amikor elloptad az őrbódét Dublin mellett a Curragh-kaszárnyából.

– Na és ki fog megverekedni érte? – kérdezte Learoyd, mire Ortheris elhallgatott. Némán tértek vissza a kaszárnyába. Mulvaney utolsó érve eldöntötte a dolgot: a hordszék pénzzé tehető vagyontárgy volt, s a legegyszerűbb és a legkevésbé nyűgös módon tehetek rá szert. Előbb-utóbb sörré változik majd. Nagy volt Mulvaney bölcsessége.

Másnap délután háromfős menet rendeződött alakzatba és tűnt el a bozótban az új vasútvonal irányában. Csak Learoyd vállát nem nyomták a gondok, mert Mulvaney komoran a jövőbe révedt, Ortheris pedig félt az ismeretlentől. Hogy miképpen esett meg az a bizonyos diskurálás a félig kész vasúti töltés melletti magányos barakkban, azt csak pár száz kuli tudja, az ő elbeszélésük pedig meglehetősen zavaros. Így hangzik:

– Dolgoztunk. Három férfi jött vörös kabátban. Meglátták a Száhibot – Dearsley Száhibot. Szónoklatot mondtak; de legfőképp a kicsi ember a vöröskabátosok közül. Dearsley Száhib is szónoklatot mondott, és erős szavakat használt. Miután beszéltek, együtt kimentek egy nyílt térségre, és ott a kövér vöröskabátos verekedett Dearsley Száhibbal a fehér emberek szokása szerint – a kezét használta, némán harcolt, és egyszer sem húzta meg Dearsley Száhib haját. Azok közülünk, akik nem félték, nézték őket, addig, amíg egy ebédfőzés tart. A kicsi vöröskabátos magához vette Dearsley Száhib óráját. Nem, nem lopta el az órát. A kezében fogta és időről időre kiabált valamit, mire azok ketten abbahagyták a verekedést, ami olyan volt, mint a fiatal bikák küzdelme tavasszal. Mindketten hamarosan csupa vörösek voltak, de Dearsley Száhib vörösebb volt, mint a másik. Amikor ezt láttuk, és mert igen aggódtunk az életéért – merthogy nagyon szerettük őt –, közülünk vagy ötvenen rárontottak a vöröskabátosokra. De egy másik ember – nagyon fekete volt neki a haja, és semmi esetre sem szabad összetéveszteni a kicsivel vagy a kövérrel, aki verekedett –, mi mind tanúsítjuk, hogy az a másik ember ránkrontott, és a karjába nyalábolt közülünk tizet vagy ötvenet, egymásnak ütögette a fejünket, a májunk vízzé vált, mi meg elszaladtunk. Nem jó dolog beleavatkozni a fehér emberek harcába. Ezután Dearsley Száhib elesett, és nem kelt fel,

azok az emberek ráugrottak a hasára és kifosztották, elvették az összes pénzt, és megpróbálták felgyújtani a barakkot, ahol a bérünket kapjuk, aztán elmentek. Igaz, hogy Dearsley Száhib nem tesz panaszt a rajta esett dolgok miatt? Mi az eszünket vesztettük a félelemtől, egyáltalán nem emlékszünk. Nem volt gyaloghintó a barakk közelében. Ugyan mit tudhatnánk mi a gyaloghintóról? Igaz, hogy Dearsley Száhib tíz napig nem tér vissza hozzánk, a gyengélkedése miatt? Erről azok a vöröskabátos rossz emberek tehetnek, akiket szigorúan meg kellene büntetni; mert Dearsley Száhib az apánk és az anyánk, és mi nagyon szeretjük őt.⁶ De ha Dearsley Száhib nem tér vissza, akkor elmondjuk az igazat. Volt itt egy gyaloghintó, és a havi bérünk kilenctizedét kellett kifizetnünk a fenntartásáért. Amikor a sarcot kiszabta, Dearsley Száhib engedélyezte nekünk, hogy hódolatunkat fejezzük ki neki ott a gyaloghintó előtt. Mit tehettünk volna? Szegények vagyunk. Elvette a fizetésünk felét. Visszafizeti nekünk a Kormány ezt a pénzt? A három vöröskabátos a vállán vitte a hordszéket, és elmentek. Az összes pénz, amit Dearsley Száhib elvett tőlünk, ott volt a gyaloghintó párnáiba varrva. Akkor hát ők ellopták azt a pénzt. Sok ezer rúpia volt benne – az összes pénzünk. Az volt a mi bankfiókunk, és mi örömmel adtuk oda Dearsley Száhibnak a fizetésünk háromtizedét, hogy megtöltsük. Miért van rosszallás a fehér ember tekintetében, ha ránk néz? Istenre esküszünk, hogy volt itt egy gyaloghintó, és már nincs itt; és ha ideküldik a rendőrséget, hogy vizsgálódjon, akkor csak annyit mondhatunk, hogy soha nem volt semmiféle gyaloghintó. Miért volna gyaloghintó az építkezésnél? Szegény emberek vagyunk, és nem tudunk semmit.

Ez a Dearsley lerohanásáról mesélt legegyszerűbb történet legegyszerűbb változata. A kulik saját szájából hallottam. Dearsley nem volt olyan állapotban, hogy bármit is mondhatott volna, Mulvaney pedig konok hallgatásba burkolózott, amelyet csak azt tört meg, hogy néha megnyalta a szája szélét. Olyan csodálatos verekedés szemtanúja volt, hogy még beszélni is elfelejtett. Mindaddig tiszteletben tartottam ezt a hallgatást, amíg, körülbelül három nappal az eset után, a szálláson, egy elhagyatott istállóban fel nem fedeztem egy szégyentelenül pompázatos gyaloghintót – valamikor a múltban kétségkívül egy királynőé lehetett. A rudat, amelynek két vége a hintóvívők vállán nyugodott, gazdagon díszítette a festett kasmíri papírmasé. A vállpárnák sárga selyemből készültek. Magának a fülkének az oldalfalait teljesen beborították a hindu panteon összes isteneinek mozgalmas szerelmi ügyei – lakkozott cédrusfából. A cédrusfából faragott tolóajtók hevederpántjai áttetsző dzsaipuri zománcból készültek, és a vágatokat, amelyekben csúsztak, ezüsttel bélelték. A párnákat brokáttal kivert delhi selyemből varrták, a függönyök pedig, amelyek valaha kizárták a királyi palota szépségének legkisebb részletét is, szinte merevek voltak a sok aranytól. Ha közelebről megnéztük, látszott, hogy az egész szövet mindenhol elszíneződött és kikopott az időtől és a használattól, de még így is épp elég pompázatos volt ahhoz, hogy egy királyi zenána⁷ kü-

6 Utalás Angol-India egyik legérdekesebb verbális és szimbolikus intézményére: a „man-baap” („Te vagy az anyám és az apám”) formula például az indiai hadseregben a bennszülött katonák teljes alárendeltségét fejezte ki. Fontos szerepet játszik a formula és az általa kifejezett ideológia Paul Scott tetralógiájában (elsősorban Teddy Bingham történetében).

7 A nők lakosztálya a hindu házakban.

szöbén legyen a helye. Semmilyen hibát nem találtam benne, leszámítva azt az egyet, hogy az én istállómban állt. Aztán, ahogy az ezüsttel kivert rúdnál fogva megpróbáltam megmozdítani, felnevettem. Dearsley barakkjától a garnizonig keskeny és egyenetlen út vezetett, amely három felettébb tapasztalatlan gyaloghintóvivő számára, akik közül az egyik ráadásul komoly verést kapott, merő kínszenvedés lehetett. De még ezután sem láttam be, hogy a három muskétás miért akar engem lopott tulajdon orgazdájává változtatni.

– Csak arra kérem, instállom, hogy raktározza – nyilatkozott Mulvaney, amikor felhívtam a figyelmét a problémára. – Ebbe' nem vót lopás. Dearsley azt mondta, vihetjük, ha megverekszünk érte. Hát Jock megverekedett érte – és tudja, uram, mikor a céció a legjobb volt, Jock úgy vérzett, mint egy felnyársalt disznó, Ortheris, a zsebkatoná meg féllábon ugrálva visított, Dearsley óráját harapdálva, hát akkor szívesen átadtam vóna a helyem magának, hogy láthasson legalább egy menetet. Persze Jockot választotta, ahogy előre sejtettem, és be is dőlt Jocknak. Kilenc menetig eldöntetlen vót az állás, oszt a tizedikbe' – de beszéljünk akkor erről a gyaloghintóról. Nincs vele a világon semmi baj, máskülönben nem hoztuk volna ide. Igazán megértheti, a Királynő – Isten óvja őt! – nem számol azzal, hogy a közkatonák ellifántokat meg gyaloghintókat meg efféléket tartsanak a kaszárnýában. Mikor elvittük Dearsleytől és keresztülcihelödtünk vele azon az istentelen bozóton, amitől Ortherisnek a szíve is majdnem megállott, aztán meg ott ültünk a vízmosásba', hát jól nézhettünk ki; reggelre meg láttuk, hogy egy tolvajfajzat tarajos süll, egy cibetmacska meg egy sakál vert benne tanyát. Most mondja meg uraságod: hát arra való egy hercegnőknek faragott elegáns gyaloghintó, hogy abba' tanyázzon a környék minden koszos vadállatja? Setétedés után idehoztuk, oszt betettük az istállójába. De ne gyötörje uraságodat a lelkiismeretje. Tessék csak a sok örvendező kulira gondolni ott a barakkba' – ahogy meresztik a szemüket Dearsleyre, a feje törülközőbe bugyolálva, és tudják, hogy minden hónapba' megkapják a bérjüket, és nem lesz levonás a tombolára. Uraságod tudtán kívül megmentette egy népes falu parasztságát egy gátlástalan, elvtelen vérszívó héjjától. Na meg gondolja, hogy hagyom itt rohadni a hordszéket? Hát nem. Nem mindennap kerül a piacra ilyen ékszerdoboz. Nincs olyan király vagy negyven mérföldnyire – széles mozdulattal intett a poros horizont felé –, aki ne venné meg boldogan. Egyik nap, mikor maj' lesz rá időm, elindulok vele, oszt túlادok rajta.

– De hogyan? – kérdeztem, mert tudtam, hogy ez az ember bármire képes.

– Hát mit gondol? Beleülök és a firhang résin maj' kémlelek kifelé. Aztán ha meglátok valami jóféle bennszülött illetőt, pironkodva kiszállok majd a bal dahintból, oszt odaszólok neki: „Hé, te fekete fráter! Nem kell egy gyaloghintó?” De először fel kell fogadnom négy embert, akik maj' visznek, és az nem megy a következő fizetésnapig.

Learoyd, aki megküzdött érte, s aki a győzelem révén átélte a legnagyobb örömet, amit az élet adhatott neki, érdekes módon erősen alulértékelt a hadizsákmányt, Ortheris pedig nyíltan megmondta, hogy legjobb lenne aprófát csinálni az egész alkotmányból. Azzal érvelt, hogy Dearsley talán sokoldalúbb, mint gondolták, és remek bunyós létére is képes lehet mozgásba hozni a polgári jog gépezetét – márpedig semmi sincs, amitől a katona jobban retteg. Történt, ami történt, a mókának vége; úgyis mindjárt itt van a következő zsold, amikor lesz elég sör mindenkinek. Mivégre hát tovább őrizgetni a festett gyaloghintót?

– Lehet, hogy prima céllövő vagy, meg hogy a méretedhez képest nem is vagy rossz katona – felelt Mulvaney. – De a fejed sose ért többet, mint egy lágytojás. Mindég nekem kell éccaka ébren lenni és a fejemet törni, hogy kitanáljak valamit hármunknak. Ortheris, fiacskám, ebbe’ a hordszékbe’ nem pár gallon ser van – de még csak nem is húsz gallon –, hanem hordószám meg dézsaszám. Hogy ki fia-borja, hogy hogy került oda, aztat nem tudjuk; de érzem a csontjaimba’, hogy Jock nem hiába ficamintotta ki a hüvelykujját, hogy mi hárman egy vagyont kapunk érte. Most hagyjál, hadd gondolkodjak!

Mindeközben a gyaloghintó az istállómban állt, amelynek kulcsát Mulvaney vette magához.

Eljött a zsold napja, és vele a sör. A tapasztalatok alapján aligha lehetett rá számítani, hogy Mulvaney négyheti belső aszály után nem esik majd a mértéktelenség bűnébe. Másnap reggelre a gyaloghintóval egyetemben nyoma veszett. Volt annyira előrelátó, hogy kért három nap eltávozást, „hogy meglátogassa egy barátját a vasútnál”, s az ezredes, aki tudta, hogy közeleg az időről időre elkövetkező esedékes kitörés, s reménykedett, hátha az ő fennhatóságán kívül tombolja majd ki magát, örült, hogy a kedvére tehet. Ezen a ponton Mulvaney története, ahogyan az a kantinban hagyományozódik, véget ért.

Ortheris sem tudta sokkal tovább fűzni:

– Nem, nem volt az részeg – mondta lojálisan a kis emberke –, az ital még csak tapogatózott benne, hogy merre menjen; de azt az ócska gyaloghintót telepakolta üvegekkel, mielőtt elment. Felfogadott hat embert, hogy vigyék, nekem meg még segíteni is kellett, mikor bemászott abba az esküvői ágyba, mert csak nem hallgatott az okos szóra. Ingbe-gatyába ment el, és fenemód káromkodott. Mikor elindultak az úton, a lába kalimpált kifelé az ablakon.

– Igen, de hova ment? – kérdeztem.

– Könnyebbet kérdezzen az úr. Azt mondta, eladja a gyaloghintót, de ha abból indulok ki, amit akkor láttam, mikor gyömszöltem befelé az ajtón, szerintem inkább az új töltéshez mehetett, hogy gúnyolódjon Dearsleynek. Ahogy Jock megjön az őrségből, indulok is, hogy megnézzem, nincs-e valami baja – mármint a másoknak, nem Mulvaneynek. Az összes szentekre mondom, nem irigylem azt, aki kitessékeli Terence-t a gyaloghintóból, amikor épp részeg.

– Épségben visszatér, meglátja – mondtam.

– Még jó. Csak az a kérdés, mit művel, amíg úton van. Még az is lehet, hogy kinyúvasztja Dearsleyt. Nem lett volna szabad nélkülünk elmennie.

Learoyddal megerősítve Ortheris elment és megkereste a kulik munkavezetőjét. Dearsley fején még mindig törölközők díszeltek. Mulvaney sem józanon, sem részegen nem ütött volna meg senkit ilyen állapotban, Dearsley pedig felháborodottan cáfolta, hogy visszaélt volna a hős illuminált állapotával.

– Én már választottam kettőjük közül – magyarázta Learoydnak –, maguk meg elvitték a gyaloghintómat – de persze előtte már jó kis hasznot húztam belőle. Minek bántanék bárkit, ha minden le van rendezve? Az emberük tényleg járt itt – olyan részeg volt, mint a kocsmáros kocája⁸ –, azért jött, hogy csú-

8 Utalás egy angol trufára. Egy David Lloyd nevű kocsmáros pénzért mutogatta hatlábú kocáját. Egy napon a felesége felöntött a garatra és a disznóiban akarta ki-aludni a fáradalmaikat. A férje ekkor őt mutogatta a vendégeknek, e szavakkal kommentálva a látványt: „Itt a legrészegebb koca, akit valaha láttam”.

folódjon velem, kidugta a fejét az ajtón és keresztrefeszített napszámosnak nevezett. Én itattam még egy kicsit, aztán ment az útjára isten hírével. De egy ujjal sem értem hozzá.

Mire Learoyd, aki igen lassan fogta fel, ha az őszinteség bizonyítékaival találkozott, csak annyit válaszolt:

– Ha Mulvaneyval bármi történik a maga jóvótábul, engem nem érdekel, akárhogy be is van pólyálva az a rusnya feje, én a szuszt is kiszorítom magából, én kitekerem a nyakát. Maj' meglássa.

Ezzel a követség odébbállt, a bevert fejű Dearsley pedig aznap este csendesen nevetgált a vacsorája mellett.

Eltelt három nap – aztán a negyedik és az ötödik is. Eltelt egy hét, és Mulvaney még mindig nem jött vissza. A királyi gyaloghintójával és a hat hintóvivővel együtt elnyelte a föld. Ha egy nagydarab és erősen italos katona jelenik meg az úton, akinek a lába kilóg egy még hivatalban lévő hercegnő hordszékből, az nem olyasmi, amit szó nélkül hagynak az emberek. És mégis: közel s távol senki nem látott semmi efféle csodát. Mulvaney volt, nincs; Learoyd már azzal a javaslattal élt, hogy késedelem nélkül aprítsák fel Dearsleyt, afféle Mulvaney kísértetének szentelt rögtöni áldozat gyanánt. Ortheris váltig állította, hogy minden rendben lesz, és a korábbi tapasztalatok fényében reményei megalapozottnak tűntek.

– Mikor Mulvaney nyakába veszi a vidéket – vélekedett –, biztos, hogy nagyon messzire megy, főleg ha olyan matt részeg, mint most. Engem csak az zavar, hogy azóta egyszer sem hallottunk arról, hogy átverte a niggereket valahol a környéken. Ez nem tetszik nekem. Ha nem rabolt bankot, az ital már kiszállt belőle, de akkor meg – miért nem jön vissza? Nem lett volna szabad nélkülünk elmennie.

A hetedik nap végére még Ortheris is búnak eresztette a fejét; a fél ezred a vidéket járta Mulvaney után kutatva, Learoyd pedig kénytelen volt megverekedni két katonával is, akik nyíltan célozgatnak rá, hogy Mulvaney dezertált. Az ezredes, neki legyen mondva, csak nevetett ezen, még akkor is, amikor kedves szárnysegédje vetette fel a dolgot.

– Ugyan, még magának is hamarabb jutna eszébe dezertálni, mint Mulvaneynek – mondta. – Nem: vagy valami kalamajkába keveredett a falusiak között – bár ez mégsem valószínű, hiszen ez még a Pokol fenekéről is kidumálná magát –, vagy pedig a saját ügyeit intézi – nem vitás, hogy valami őrült nagy svihákság, amiről majd mi is hallunk a kantinban, ha már bejárta a kaszárnyát. Az a legrosszabb, hogy kénytelen leszek huszonnyolc napi elzárásra ítélni engedély nélküli eltávozásért, épp akkor, amikor a legnagyobb szükségem lenne rá, hogy ráncba szedje az újoncokat. Senkit nem ismertem, aki nála gyorsabban tudott volna katonát faragni belőlük. Vajon hogy csinálja?

– A jó svádájával meg a derékszíja csatos végével, uram – felelte a szárnysegéd. – Amikor ír rekrutákkal van dolgunk, egymaga többet ér, mint egy egész csapat altiszt, és úgy tűnik, a londoni fiúk is odavannak érte. Az a legrosszabb, hogy ha ő fogdában van, a másik kettőt nem lehet kordában tartani, amíg ki nem jön. Azt hiszem, Ortheris ilyenkor lázadásra bujtogat, azt viszont biztosan tudom, hogy ha Learoyd épp Mulvaney miatt búslakodik, elég, ha megjelenik a szobában, a fancsali képétől mindenkinek elszáll a jókedve. Az őrmesterektől hallottam, hogy senkinek nem engedélyezi a nevetést, amikor ő boldogtalannak érzi magát. Fura egy bagázs.

– Lehet, de akkor is jó lenne, ha több volna az ilyenekből. Én igazán szeretem, ha egy ezred olajozottan működik, de ezek a tésztaképu, szemforgató, mézesmázos melákok, akiket a parancsnokságról küldenek, néha már az idegeimre mennek a pimasz erényességükkel. Nincs bennük semmi tartás, csak ahhoz van eszük, hogy kártyázzanak meg a nő s tisztok szállása körül ólálkodjanak. Azt hiszem, ott helyben megbocsátanék ennek a vén lókötőnek, ha képes lenne valami olyan mentséget felhozni, amit nem túl kínos elfogadni.

– Hát ez aligha okoz majd neki bármi gondot, uram – mondta a szárnysegéd. – Mulvaney magyarázkodásai csak egy fokkal kevésbé rendkívüliek, mint a tettei. Azt mondják, hogy amikor a Black Tyrone ezredben szolgált, még mielőtt hozzánk került, egyszer elkapták a Liffey partján⁹, amint épp az ezrede se harci ménjét próbálta rásózni valakire, mint finom hölgyeknek való hátslovat. Akkoriban épp Shackbolt parancsnokolt a Tyrone-nál.

– Shackbolt minden bizonnyal már attól gutaütést kapott, hogy valamelyik csatalovát női hátsólónak becsmérték. Az volt a szokása, hogy betöretlen fenevadakat vett, aztán valami kiéheztetési elmélet alapján szelídítette meg őket. Na és mit mondott Mulvaney?

– Hát hogy az Állatok Elleni Erőszak Ellen Küzdő Társaság tagja, és „olyan helyre akarta eladni a szegény párát, ahun nem tartás éhkoppon”. Shackbolt csak nevetett, de alighanem ezért helyezték át hozzánk Mulvaneyt.

– Bárcsak itt lenne már – mondta az ezredes. – Kedvelem, és azt hiszem, ő is szível engem.

Aznap este, hogy felvidítsuk magunkat, Learoyd, Ortheris és jómagam kimentünk a pusztába, hogy kifüstöljünk a lyukából egy tarajos sült. Ott volt az összes kutya, de – noha már a garnizonban a sülök jellemhibáiról diskuráltak – még az ő lármájuk sem segített, hogy igazán kirángasson bennünket önmagunkból. A hatalmas, alacsonyan álló hold ezüsttel futtatta be a magas tollborzfü haját, a satnya tevetövis¹⁰ és a keserű tamariszkuszok pedig olyanok voltak a holdfényben, mint az összecsdült ördögök. A nap illata még nem hagyta el a földet, és a rózsakerteken átrebberő röpke szellőcskék elhozták dél felé az elszáradt rózsaszirmok és a víz illatát. Miután meggyújtottuk a tüzet, a kutyák pedig, felkészülve a sül kirohanására, nagy ravaszul elfoglalták a legelőnyösebb pozíciókat, felmáztunk a vízmosságoktól szabdalt földhalom tetejére, és végignéztünk a tehéncsapásokkal barázdált vadon felett; a bozót fehérlett a magas fűtől, benne a kiszáradt tófenék foltjai, ahol telenként a szalonkák szoktak gyülekezni.

– Nyavalyás vidék ez – sóhajtott Ortheris, ahogy végigtekintett az elhagyott, gondozatlan tájon –, nyavalyás vidék. Én mondom, nyavalyás. Őrült egy ország. Olyan, mint egy tűzhely, ahol a napnak kell eloltani a tüzet. – Kezét a szeméhez emelte, hogy jobban lásson a holdfényben. – A kellős közepiben meg ott táncol egy bolond. Igaza is van. Legszívesebben én is táncolnék, ha nem fájna úgy a szívem.

És valóban, ott a hold orra előtt egy Csoadás Jelenés toporzékolt – a pusztaság hatalmas és rongyos szelleme, amely a szárnyait csattogtatta a távol-

9 Egy ír ezredről van szó, s az epizód még Írországból esett meg: a Liffey Dublin folyója.

10 A tollborzfü a pampafűhöz hasonló magas pázsitfűféle, újabban kedvelt kerti dísznövény. A tevetövis az akácfélék rokona, járhatatlan félsivatagi bozótokat alkot.

ban. A földből bújt elő; felénk közeledett, és a körvonalai állandóan változtak. A tóga, aszalterítő vagy pongyola, amit a lény viselt, százféle alakot öltött. Egyszer megállt az egyik szomszédos halom tetején, összes kezével és lábával rúgkapálva és hadonászva a szélben.

– Hát ennél a madárijesztőnél valami nagyon nincs rendben – mondta Ortheris –, úgy nézem, ha közelebb jön, még valami nézeteltérés lehet.

Learoyd úgy emelkedett fel a koszból, mint ahogy a bika tisztítja le a csülkét a dagonyázás után. És úgy is bődült fel, mint a bika, miután egy ideig a szemét meresztette; felbőmbölt a csillagoknak:

– MULVAANEY! MULVAANEY! Hahóóó!

És igen, ekkor történt, hogy mind ordibálni kezdtünk, hogy a jelenés eltűnt a két domb közötti mélyedésben, s hogy a füvet tiporva, öles léptekkel közeledve odaért a tűz fényéhez az, akinek nyoma veszett, s akit derékig elborítottak az örvendező kutyák. És ekkor történt az is, hogy Learoyd és Ortheris együtt üdvözölték, basszus és kappanhang egyszerre, és közben mind a kétőnek gombóc volt a torkában.

– Te istenverte bolond! – kiabálták, ökölcsapásokkal köszöntve.

– Lassan a testtel! – felelte Mulvaney, karjának roppant ölelésébe vonva mindkettőt. – Ezennel tudatom veletek, hogy isten vagyok, és kéretik úgy is bánni velem – bár fene tudja, asszem az áristomba mégiscsak mint közkatona fognak maj' becsaklizni.

A mondat második fele szétoszlatta a felütés által ébresztett gyanút. Bárki joggal gondolhatta volna, hogy Mulvaney megőrült. Nem viselt semmit sem a fején, sem a lábán, az inge és a nadrágja cafatokban lógott. Viselt ellenben egy szerfőlött csudálatos ruhadarabot: egy óriási leplet, amely a kulcscsontjától egészen a bokájáig ért – halvány rózsaszín selyemből, rajta mindenütt rég halott kezek legrafináltabb hímzése: a hindu istenek szerelmei. A szörnyalakat hol megvilágította a tűz, hol árnyékba kerültek, ahogy Mulvaney a redőket igazgatta maga körül.

Ortheris tisztelettudóan morzsolgatta ujjával az anyagot, én meg azon törtem a fejem, hol láttam már ezelőtt. Aztán Ortheris sikoltva mondta:

– Mit csináltál a gyaloghintóval? A bélése van rajtad!

– Úgy van – mondta az ír katona –, és mondhatom, hogy a hímzés mán teljesen kihorzosolta a bőröm. Négy napja ebbe a dunnacihába' lakok. Hanem fi-aim, kezdem mán kapizsgálni, hogy mér' nem viszik semmire ezek a szerecsenyek. A bakancsom nélkül, meg hogy a nadrágom úgy néz ki, mint a csipkeharisnya, amit azok a puccos táncosnők hordanak, kezdem úgy érezni magamat, mint egy szerecseny – gyávulok, mindentől kitör a frász. Adjatok egy pipát, oszt folytatom.

Pipára gyújtott, újra ölelésébe vonta két barátját, és szinte ringatózott a nagy nevetéstől.

– Mulvaney – mondta Ortheris szigorúan –, ennek a fele se tréfa. Nem is tudod, mennyi gondot okoztál Jocknak meg nekem. Engedély nélkül mentél el, ezért áristom jár; most meg ebben a gusztustalan és illetlen öltözékben jössz vissza, annak a francos gyaloghintónak a bélésébe burkolva. És te még nevetesz! Mi meg végig azt hittük, hogy meghaltál.

– Fiúk – mondta Mulvaney, még mindig enyhén rázkódva. – Mikor maj' befejezem a mesémet, tőlem akár sírhattok is, a kicsi Ortheris meg a belemet is kitaposhatja. Mesés tetteket vittem véghez: és a Brit Hadsereg szerencséje kí-

sért – mánpedig annál jobb szerencse a világon nincsen! Mikor elmentem, egy részeges és részeg katona vótam a gyaloghintóba, oszt úgy gyöttem vissza, mint egy rózsaszínű isten. Nem mentetek el Dearsleyhez, mikor lejárt a kime-nóm? Mer' hogy az ő keze van a dologba'.

– Én megmondtam – mormogta Learoyd. – Holnap beverem a képit.

– Vered a fenét! Csuda derék fickó az a Dearsley. Elég az hozzá, hogy mi-kor Ortheris berakott a gyaloghintóba, a hat hintóvivő meg ott fújtatott előttem az úton, eszembe jutott, hogy piszkálni kéne Dearsleyt egy kicsit azér' a vere-kedésér'. Mondom nekik, „Irány a tótés!”, mikor meg odaértünk, kidugtam a fe-jem a járgánybul, oszt nagyokat bókolunk egymásnak. Ördög tudja, de na-gyon micsodásakat mondhattam neki, mer' mikor úgy vagyok, igencsak meg-ered a nyelvem. Rémlik, mondtam valami olyasmit, hogy úgy tátog a lapos szájjával, mint a lepényhal, ami igaz is vót, miután Learoyd kezelésbe vette; de arra tisztán emlékszek, hogy egy cseppet se vette zokon, sőt még sörrel ita-tott. Na, a sör dógozott bennem rendesen, mer' visszamásztam a hintóba, a bal lábammal bedugtam a jobb fülem, oszt úgy aludtam, mint aki meghótt. Egyszer felriadtam, és a fejemben akkora vót a lárma – éktelen üvöltés, dü-börgés, meg kótogás –, hogy am még nekem is új vót. „Irgalmas Isten” – gon-doltam –, reggelre olyan lesz a fejem, mint egy hermónika.” Inkább gyorsan megin' kifeküdtem, mielőtt még megőrjít az a zaj. Na és tudjátok, mi vót az, fi-úk? Hát nem az ital vót, hanem a vonat zakatolása!

Súlyos hatásszünet következett.

– Az vót, hogy Dearsley föltett a vonatra, gyaloghintóstul, mindenestül, hozzá meg hat kormosképű vadorzót a saját kulijai közül, akikkel lepaktált az a gazember: föltett egy kavicszállító kocsira, mi meg zakatoltunk egyenest Benaresbe. Még jó, hogy nem ébredtem fel rögtön, és nem mutatkoztam be ott helybe' a kuliknak. Ahogy mán mondtam, végigaludtam majnem egy egész napot meg egy éccakát. De figyeljete: az a Dearsley csak azér' rakott fel az egyik benaresi tehervonatjára, hogy ne érjek vissza az eltávrol és fogdába dugjanak.

A magyarázat tagadhatatlanul ésszerűnek tűnt. Benares vasúton is leg-alább tíz órányira volt a kaszárnyától, és ha Mulvaney egyszerre csak megje-lenik ott a kicsapongásaihoz viselt öltözékben, semmi sem mentette volna meg attól, hogy ne nézzék dezertörnek és ne tartóztassák le. Hát Dearsley mégsem feledkezett meg a bosszúról. Learoyd, miután egy lépést hátrált, az-zal foglalatoskodott, hogy gyengéd ütésekert mért Mulvaney testének gondo-san megválogatott részeire. A gondolatai messze jártak, a töltésnél; Dearsley megbüntetése járt a fejében. Mulvaney azonban folytatta:

– Na mikor aztán felébredtem, rögtön gyanús vót, hogy valaki letehetete a gyaloghintót a földre, mer' hallottam, ahogy a népek jönnek-mennek, diskurálnak. De annyit azér' tudtam, hogy jó messzire vagyok otthonrul. Itt a garnizon-ba' van egy olyan furcsa szag – a kiszáradt föld, a tégláégetők szaga, hozzá egy kis ájer a lovasság istállóibul. – Itt a körömvirág illatját éreztem, meg a poshadt vizét. Valami odagyótt és nagyot fútt az orlikával az egyik részbe. Na gondoltam, egy faluba' vagyok, oszt a helyi bivaly inspekciózza a hintót. De azér' a fenének se vót kedve megmozdulni. Ha idegen földre vetődöl, csak ma-radjál nyugodtan, oszt maj' kihúz a csávából a Brit Hadsereg örökös szeren-cséje. Ezt az epigrammot én magam kötöttem.

Na, aztán körbevették a hintót valami sugdolozó ördögfajzatok.

„– Vegyük fel” – mondja az egyik.

„– De ki fog fizetni?” – kérdi a másik. Mire az első:

„– Hát majd a maharáni minisztere.”

„Hohó! – gondoltam magamba’. – Mámmeg királynő lettem, oszt egy miniszter állja a költségeimet. Ha még egy kicsit fekszek itten, még császár válik belőlem. De ammán biztos, hogy ez nem falu!”

Csendbe’ maradtam, de a jobb szememet odatapasztottam egy réshe’ a hintó ajtajába’. Hát azt látom, hogy az egész utca telides-teli van gyaloghintókkal meg lovakkal, köztük meg egypár pucér pap, bemázolva sárga porral, a seggükben tigrisfarok. De mondhatom neked, Ortheris, meg neked, Learoyd, hogy az összes közt a miénk vót a legfényesebb, olyan császári meg birodalmi alkotmány. Mámmost tudnivaló, hogy a gyaloghintó az egész világon bennszülött úri dámát jelent, ha leszámítuk azt az esetet, mikor a Királynő katonája kocscikázik benne. „Nők és papok! – mondom magamba’. – Na, Terence, apád fia ezúttal pont a jó padba ült le imádkozni. Itten fejlemények lesznek.” Hat rózsaszín muszlinba tekert, fekete ördögfajzat felvette a gyaloghintót és elindútak, de még a belemet is kirázták közbe’. Aztán meg beragadtunk a többi gyaloghintó közzé – nem lehetett ott több ötvennél –, úgy kocolódtunk meg csikordultunk egymásnak, mint a krumplicsallító dereglyék odahaza Queens-townban, mikor megindul a dagály. Hallottam, hogy a sok nő viharászik meg ficereg a hintóikba’, de az enyim vót a királyi fogat. Félre is álltak az útjából, és szavamra mondom, a hat muszlinos azt óbégatta: „Helyet, helyet Gokral Szítaran maharánijának!” Uraságod hallott mán a hölgyzemélyről?

– Hallottam – feleltem. – Az egyik közép-indiai állam igen tiszteletreméltó királynője. Úgy hírlík, kövér. De hogy mehetett Benaresbe anélkül, hogy ne ismerte volna fel midenki a gyaloghintóját?

– Lássam uram, hát épp ez a szerencsenyépség megveszekedett ostobasága. Mikor Dearsley emberei letették a vonatról és odébbáltak, a helybéliek látták, hogy ott áll ez a szerencsétlen hintó magába’, oszt rábiggyesztették a legfényesebb nevet, ami eszükbe jutott. De még jó, hogy így vót, mer’ lehet, hogy az öregasszony is inkognitóba’ utazott, mint én. Aztat meg örömmel hallom, hogy kövér, mer’ én sem vagyok éppen pillekönnyű: akik vittek, mán alig várták, hogy letegyenek, pont egy ménkű nagy, csicsás boltív vagy micsoda alá, ami telistele vót mindenféle faragványokkal, de én még olyan bujaságos rajzolatokat életembe’ nem láttam. Nem viccelek, de még én is belepirultam, mint egy – mint egy maharáni!

– Priti-Dévi temploma. Gupta Karosh építtette¹¹ – mormogtam, felidézve magamban a benaresi faragott boltív szörnyűségeit.

– Takaros a fészkes fenét, mán meg ne tessék megharagudni! Nem vót abba’ semmi takaros, ha engem nem számítunk. Majnem setét vót odabe’. Mikor a kulik kimentek, bezárták mögöttem a nagy fekete kaput, akkor meg a csapat kövér, sárga pap kezdett ott vonszolódni a hintókkal egy még setétebb helyre – egy nagy terembe’, ami tele vót oszlopokkal, istenekkel, tömjénfüsttel, meg

11 Minden bizonnyal a termékenység istennőjéről, Prithiviről van szó. A neve azért szerepel eltorzítva, hogy Mulvaney kihallhassa belőle a „pretty” (csinos, szép) melléknevet. A fordításban betoldottam az építető király fiktív nevét („Gupta Karosh”), amelyből Mulvaney kihallhatja a “takaros” jelzöt.

hasonló kacatokkal. Attul a nagy kaputól kicsit gondolkodóba estem, mer' láttam, hogy mosmán csak úgy juthatok ki onnét, ha előrefele megyek, a visszavonulás útja zárva lévén. Azt is láttam, hogy a jó pap rossz hintóvivő: a lelket is kirázták belőlem, ahogy vonszoltak a templomba'. Most elmondom, milyen vót a hadirend odabe': Gokral-Szítarum maharánija – ez voltam én – a gondviselés kegyelmébül egész hátul vót a balszárnyon, a sötétbe' egy oszlop mögött, amire ellifántfejek vótak kifaragva. A többi gyaloghintó félkörben állt, a közepe felé fordulva, ahun ott vót egy nőstény isten, de olyan behemót, olyan kövér, olyan csudás, amilyent még álmomba' se láttam. A feje ott vót valahun felettünk a feketeségbe', a lába meg kimeredt odale, pont rávilágított egy kis tűz, amibe egy pap öntögette bele egy edénybül az olvadt vaját. Aztán egy ember hátul a setétebe' énekelni kezdett, meg játszani valami hangszeren, de igen fura kornyikálás vót az: még a hajam is égnek állt tőlle. Aztán kinyílóttak a hintókon a tolóajtók, a nők meg mind cihelődtek kifelé belőlük. Hát olyat láttam ottan, amilyet sose fogok többet. Káprázatosabb vót, mint amikor a pantomimba' átváltoznak a szereplők, mer' ezeken a nőkön ott vót a szivárvány minden színe: rózsaszín, kék, ezüst, veres, fűzöld, aztán meg tele vótak gyémánttal, smarakkal, hatalmas rubintkövekkel. De ez még semmi: jaj, fiúk, hát ezek gyönyörűségesebbek vótak, mint a mennyország minden szépsége együttvéve; jaj, fiúk, a pucér lábikójuk olyan pöttöm és finom, mint a legfinomabb úri dármák kis keze, a szájuk, mint a fodros rózsaszírom, a szemük nagyobb és setétebb, mint bármelyik halandó fehérszemélyé. Nevessetek csak, de színigazat beszélek. Sose láttam ehhez foghatót, és nem is fogok.

– Tekintettel arra, hogy minden bizonnyal India királyainak feleségei közül látott nem is keveset, valószínűleg igaza van – mondtam, mert kezdtem rájönni, hogy Mulvaney épp a Királynők Közös Imádságának benaresi szertartására tévedt be.

– És nem is fogok – mondta Mulvaney gyászosan. – Ilyesmit az ember csak egyszer lát az életbe'. Szégyelltem, hogy nézem. Aztán egy hájas pap kopogott az ajtómon. Nem gondoltam, hogy arcátlankodni merne Gokral-Szítarum maharánijával, ezér' aztán meg se moccantam.

„– Elaludt az öreg tehén” – szolt oda egy másiknak.

„– Hadd aludjon! – felete a másik. – Egyhamar úgyse fiallik borjat.”

Mán azelőtt is rágyöhettem vóna, hogy Indiába' csak egyetlen dologér' imádkozik az asszony nép – ha mán itt tartunk, Angliába' is –: gyerekér'. Ettől aztán még jobban megbántam, hogy bementem, mer' tudjátok, hogy nekem nincs gyerelem.

Pár pillanatra elhallgatott, a kisiára gondolt, aki évekkal azelőtt halt meg.

– Imádkoztak az asszonyok, felszították a vajjal a tüzet, a tömjénfüsttől minden kékszínűre változott, oszt ettől az asszony nép úgy nézett ki, mintha mindegyik izzana vagy forszforeszkállana. Megfogták az istennő térgyét, óbégattak és össze-vissza hányták-vetették magukat, tisztára megbolondította őket az a most-és-mindörökké-ámen¹² kornyikálás. Szentséges Szűzanyám, ahogy azok

12 Ezekkel a szavakkal fejeződik be sok énekelt zsoltár az anglikán liturgiában, pl. Mária énekének („Magasztalja az én lelkem az urat”, Luk. 1.46-55) ima-változata, amely az anglikán esti ima liturgiájának része. „As it was in the beginning, is ever, and ever shall be: world without end. Amen” „Miképpen kezdetben vala, azonképpen most és mindörökké. Ámen”.

ott óbégattak! Az a nőstény-isten meg csak vigyorgott le rájuk nagy gőgösen. Akkorra már kezdett belőlem kimenni az ital, nem fogott úgy az agyam, én meg hiába törtem a fejem, hogy hogy jussak ki onnét, meg aztán mindenféle bolondságon is járt az eszem. Az asszonyok sorba' ültek, ringatóztak fel-alá, csörögtek rajtuk a gyémántos övek, a könnyük patakokba' folyt ki a kezük között, közbe' meg egyre setétebb lett. Aztán odafenn vót valami fény, mint a villámlás, egyszerre megláttam a gyaloghintó belsejét, és a végibe', ahun a lábam vót, ott láttam a bélésbe hímezve a kiköpött másomat. Evvót az.

Turkálni kezdett rózsaszín leplének redői között, majd benyúlt az egyik redő alá és előhúzta a nagy Krisna isten harminc centis hímezett ábrázolását, amelyen Krisna épp furulyázott. Az istenség széles állkapcsában, meredten bámuló szemében és kékesfekete bajszában felfedezhető volt valami távoli hasonlóság Mulvaneyhoz.

– A fény egy szemvillanás múlva el is tűnt, de akkor már készen is vót az egész haditervem. Meglehet, tán én is megbolondultam akkor. Kinyitottam a tolóajtót, oszt kigurultam a hintóból az ellifántos oszlop mögött a setétbe. Felhúztam a gatyámat a fejemig, ledobtam a bakancsot, és felnyalábótam a hintóba' a rózsaszín bélést mind az egészet. Hála legyen a Úrnak, úgy kiszakadt onnét, mint amikor a tisztai bálon rálép az ember a hölgyek ruhájára. Egy üveg is kigyótt a béléssel. Fogtam az üveget, oszt egy szempillantás alatt kipenderültem az oszlop mögötti setétségűl, a rózsaszín bélés amúgy csinosan körémtekerve, a zene már mennydörgött, mintha üstdobokat vernének, és hideg fuvallat fútt a pucér lábam körül. Erre a kézre esküszök, amék mindezt véghezvitte, én vótam Krisna a tilinkójával – az isten, akiről az ezred káplánja szokott beszélni. Hát elég jól festhettem. Tudtam, hogy a szemem nagy, az arcom fehér, mint a viaksz, a legrosszabb esetben' is úgy néztem ki, mint egy kísértet. De ezek ott élő istennek néztek. Abbahagyták a zenélést, az asszonyok mind sóbálvánnyá meredve, én meg behajlítottam a lábomat, ahogy az a pásztor a porcellánton, oszt eljártam nekik a kísértettáncot, pont úgy, ahogy már annyiszor csináltam, mikor felléptem az ezredbe'. Végigsasszézta az egész templomon ott a nőstény-isten előtt, közbe' meg tilinkóztam az üveggel.

– Oszt mit játszottál? – érdeklődött a gyakorlatias Ortheris.

– Hogy mit? Ja! – Mulvaney felpattant, és összehangolva a mozdulatait a szöveggel, komoly képpel lépegetni kezdett előttünk: kicsit viharvert, de azért imponzans istenség a félhomályban. – Hát azt, hogy:

Ne mondjon nemet,
Gyönyörű Judy Callaghan,
Csak annyit mondjon,
Hogy a kedvemért ön lesz Mrs. Brallaghan¹³

Még én se ismertem fel a saját hangomat, mikor énekeltem. De a szívem szakadt meg, mikor láttam, mit csinálnak az asszonyok. Hát szegénykéek ott feküdtek előttem arca borulva. Mikor épp az utolsó mellett mentem el, látom ám, ahogy az összefűzött ujjacskái mocoognak, mintha meg akarta volna fogni a lábomat. Ezér' aztán, a nagyobb tisztesség végett, végighúztam rajta a ró-

13 A „Father Prout” művésznéven ismert ír dalköltő, Francis Sylvester Mahoney (1805-1866) egyik dalának részlete.

zsaszín kabátom uszályát, oszt mán ott is vótam a setétbe' a templom másik oldalán, csak éppen pont egy hájas pap karjába' kötöttem ki.

„– Kijárat! – mondom neki – Merre van, te pogány zsírpacni?”

„– Jaj” – mondja a pap.

„– Ember – mondom neki. – Fehér ember, katonaember, egyszerű katonaember. Teringettét neki, hun van itt a hátsó ajtó?”

A templomban az asszonyok még mindég ott feküdtek, arcra borulva, és egy olyan fiatalka pap fölējük nyújtotta a karját.

„– Erre” – mondta az én kövér barátom, bebucskázott egy nagy bikaisten mögé, oszt besurrant egy átjáróba. Na, akkor jutott eszembe, hogy a következő ötven évre csodatévő hírnevet csináltam a templomnak.

„– Lassan a testtel” – mondom a papnak, odatartottam elébe a két kezem, közbe' meg rákacsintottam. Az a vén tolvaj úgy bazsalygott, mintha az apám vóna. A biztonság kedviér' megszorongattam neki a torkát, nehogy eszibe jusson lopva belémbökní a késít, oszt párszor jól megfuttattam ott a folyosón, hogy összeszedje a gondolatjait.

„– Csak csendben” – mondta végül angolul.

„– Ez mán beszéd! Mennyit ad annak az elsőosztályú gyaloghintónak a használatjáér', amit úgyse vóna érkezésem elvinni?”

„– Ne mondja!” – mondja a pap.

„– Na megegyeztünk? – kérdeztem. – De a vonatjegy árát is hozzámvághatja. Messze lakok, és nagy szógálatot tettem maguknak.”

Hát fiúk, nem utolsó dolog papnak lenni. Az öregnek még bankba' se kellett mennie. Ahogy az maj' mingyán bizonyíttatást nyer, fogta oszt végigbuzgerálta a buggyos ruháját: hát csak úgy csurogtak ki belőle a tízrúpiás bankók, az indiai aranypénzek meg a rúpiások, egyenesen a kezembe, amíg mán nem tudtam többet tartani.

– Hazudsz! – kiáltotta Ortheris. – Vagy elment az eszed, vagy napszúrászt kaptál. Egy bennszülött csak akkor ad pénzt, ha késsel vágod ki belőle! Természete ellen való.

– No, akkor a sok hazugságom meg a napszúrásom mind ott van elásva ni, a fű alatt! – válaszolta Mulvaney higgadtan, és a bozótos felé biccentett. A természetbe' azér' van még pár völgy, Ortheris fiam, azokon kívül is, ahova a kurta lábaidon eddig elcuppogtál. Ha jól számoltam, négyszázharmincnégy rúpia, *hosszá még* egy jó zsíros arany nyakbavaló, azt még elkértem tőle emlékebe'. Ennyit kerestünk az üzleten.

– Na és mér' adta oda? A két szép szemedér'? – kérdezte Ortheris.

– Csak ketten vótunk ott az átjáróba'. Na jó, lehet, hogy kicsit erősebben győzködtem a kelletinél, de kéretik tekintetbe venni, hogy csak a templom javáér' tettem, meg az asszonyságok örök üdvéér' és boldogságáér'. Szerintem olcsón megszámitottam. Többet is elhoztam vóna, ha tanálok még. Végül aztán még lógattam egy kicsit az öreget fejjele lefele, de addigra mán szárazra fejtem. Akkor kinyitott egy ajtót, egy másik átjáróba', én meg ott tanáltam magamat térgyig a benaresi folyó vizébe', de még amilyen büdös vót az a víz! Ez peniglen abbul következik, hogy pont ott értem ki a folyóho', ahun a hótakat szokják égetni, ott sercegett mellettem egy ilyen ragályosságos hulla. Akkor mán az éccaka közepin vótunk, mer' vagy négy órát vótam a templomba'. Ott vót kikötve egy egész sereg csónak, úgyhogy elkötöttem egyet, oszt áteveztem a túlsó partra. Aztán meg hazajöttem gyalogosan, úgy, hogy napközbe' elrejtöttem.

– De hát hogy csinálta? – kérdeztem.

– Hogy jutott el Sir Frederick Roberts Kabulból Kandahárba?¹⁴ Csak mene-
telt egyvégtibe’, oszt senkinek se mondta, hogy elkészült az erejivel. Hát ezér’
az, aki. Most pedig – Mulvaney bámulatosan nagyot ásított –, megyek oszt fel-
adom magam engedély nélküli eltávozásér’. Akárhonnan nézem, ez huszon-
nyóc nap áristom, meg néhány keresetlen szó az ezredestül az irodán. De ol-
csón megúsztam.

– Mulvaney – szóltam csendesen. – Ha esetleg van bármi olyan mentség,
amit az ezredes elfogadhat, jó, ha tudja, hogy nem kell többre számítania egy
letolásnál. Megjöttek az újoncok, és –

– Szót se többet, uram. Mentséget akar az öreg? Nem rám vall, de meg-
kapja. Maj’ azt mondom neki, hogy pénzügyi hadműveletekbe’ vettem részt
egy templom¹⁵ vonatkozásából kifolyólag.

Elverdesett a helyőrségig, aztán a zárkáig, miközben énekelt, ahogy a tor-
kán kifért:

Érttem küldték az őrséget,
Zárkába vetettek,
Mer’ a mundérho’ méltatlan vótam.

Ahogy beleveszett a holfényes párába, hallhattuk a refrént:

Szóljon a cintányér, szóljon a dob,
Víg legyen, fiúk, a menetelés!
Harcba megyünk, nem tévedés,
Nem lesz whisky, se pezsgó, se más ital,
De feldob egy jó kis harci dal!

Ezzel aztán fel is adta magát az örvendező és a könnyeivel küszködő ör-
nek, és a társai is csak vele voltak elfoglalva. Az ezredesnek viszont annyit
mondott, hogy napszúrást kapott és öntudatlanul hevert egy parasztember
kunyhójában, számolatlan ideig. Az ügyet egy kis jóakarattal és nem kevés
kuncogással elsimították, így aztán Mulvaney már másnap okíthatta az újon-
cokat: „Féld az Istent, tiszteld a Királynőt, célozz pontosan és tartsd magad
tisztán!”¹⁶

Bényei Tamás fordítása

14 Mulvaney a második afgán háború egyik hősiess nagy menetelésére utal, amikor –
1880-ban – Sir Roberts tízezer ember élén tette meg az igen nehéz utat.

15 Mulvaney itt a „church” szót használja, ami csak a novella első, a katonák szoká-
sait taglaló bekezdésében szerepel, és egyértelműen keresztény templomra utal.
Mindaddig a „temple” szerepelt az elbeszélésben, ami csak a hindu és általában a
„pogány” kultikus épületek megnevezésére szolgál.

16 Egyes kiadásokban szerepel még egy záróbekezdés. „Nincs már mód arra, hogy
leírjuk, hogyan ásták ki a zsákmányt, hogy tettek győzelmi látogatást Dearsleynél,
aki az életéért rettegett, ám ehelyett királyi bánásmódban részesült, amelyen fel-
buzdulva még azt is elmesélte, hogyan jutott a birtokába a gyaloghintó. De ez már
egy másik történet.”